

Doc. PhDr. Jan Eichler, CSc.

Operace Serval 2013: Nasazení francouzské armády v Mali

INFORMACE

Vojenské rozhledy, 2013, roč. 22 (54), č. 2, s. 133–149, ISSN 1210-3292

Operation Serval 2013: French Forces in Mali

Abstrakt:

Operace Serval (francouzsky Opération Serval) je probíhající vojenská operace v Republice Mali v západní Africe. Cílem operace je vytlačit islamistické radikály ze severu Mali, kteří zahájili postup do středu země. Operace Serval byla zahájena na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 2085 z 20. prosince 2012. Operace se nazývá podle nepříliš velké africké divoké kočky Serval. Autor příspěvku analyzuje historický a geopolitický kontext konfliktu, zmiňuje teroristickou síť AQMI. Operace Serval má disymetrický charakter. V týlu postupujících francouzských jednotek zůstaly oddíly vzbouřenců a teroristů, které vyvíjejí diverzní činnost. Podle autora je třeba se vyhnout dlouhodobému konfliktu, protože mj. by se území Francie i jiných států mohlo stát cílem teroristických útoků.

Abstract:

Operation Serval (French: Opération Serval) is an ongoing French military operation in the Republic of Mali, West Africa. The aim of the operation is to oust Islamic militants in the north of Mali, who had begun a push into the centre of Mali. Operation Serval follows the Security Council Resolution 2085 of 20 December 2012. The operation is named after the medium-sized African wildcat species Serval. The author analyzes historic and geopolitical context, including activities of AQMI terrorists. The Serval Operation is of dissymmetric character. At the rear of advancing French troops some groups of rebels and terrorist stayed to make acts of sabotage. According to the author it is necessary to prevent from long-term involving into the conflict, among others, as French territory or territories of other countries might become a target of terrorist attacks.

Klíčová slova:

Operace Serval, Republika Mali, islamističtí radikálové, rezoluce Rady bezpečnosti č. 2085, síť AQMI, diverzní činnost, teroristické útoky.

Key words:

Operation Serval, the Republic of Mali, Islamic militants, Security Council Resolution 2085, AQMI network, sabotage, terrorist attacks.

Na počátku roku 2013 proběhla vojenská operace Francouzské republiky v Mali. Byla výsledkem dynamického vývoje v této významné západoafrické zemi, která se stala obětí rozpínavosti soudobého islamistického extremismu a terorismu. Nástup francouzské armády a jednotek jejích spojenců se stal testem odhodlanosti a připravenosti k aktivním úderům proti zločineckým a teroristickým uskupením, která představují vážnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost ve strategicky významné oblasti Sahelu (Dumont, 2010).

Sahel je významný především tím, že ve východo-západním směru se rozkládá ve velice rozsáhlé oblasti od Atlantického oceánu až po Rudé moře a od saharských oblastí na severu až po savany na jihu. Tvoří dlouhý oblouk od Senegalu až po Súdán, v němž se nacházejí Mali, Burkina Faso, Niger a Čad, a navíc do něj jsou zahrnovány i části Mauretánie, Alžírsko, Nigérie a Eritreje (www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i4431.asp).

Nasazení francouzské armády v Mali nebylo zásahem typu Regime Change, a to ovlivnilo její politickou, diplomatickou a vojenskou přípravu, způsob vedení bojové činnosti i její časový rozsah. Byla to operace legální i legitimní, nebyla to mise okupačního, ale protiteroristického charakteru.

1. Historický a geopolitický kontext

Operace *Serval* se uskutečnila v zemi, která až do roku 1960 byla francouzskou kolonií a nesla název Francouzský Súdán. Co do celkového počtu obyvatelstva se Mali rovná někdejšímu Československu. Od získání nezávislosti má Mali heslo „jeden národ, společný cíl a společná víra“. Tomu odpovídá státní vlajka, která má tři pruhy: zelený (islám), žlutý (cíl) a červený (národ) Právě první ze zmiňovaných symbolů, tedy islámskou víru, plně respektovala Francie, když byla koloniální mocností, i když jinak výrazně ovlivnila celkové uspořádání Mali zejména tím, že inspirovala k zavedení systému, v jehož rámci má hlavní pravomoci prezident republiky. Ale nikdy nevnucovala svoje hodnoty, a především pak nijak nepotlačovala islám, který je v Mali zcela dominantním vyznáním.

Mali jako jedna z nejchudších zemí světa

Co do rozlohy je Mali velkou zemí, je ještě rozsáhlejší nežli součet Francie a Belgie, ale více než polovina jeho území připadá na poušť, což v důsledku častého sucha ztěžuje život zemědělců, a to jak v rostlinné, tak i v živočišné výrobě. Dalším nepříznivým faktorem je pokles cen zemědělské produkce, která spolu s rybolovem poskytuje obživu 80 % aktivní populace. Velmi těžký dopad na ekonomiku Mali měla liberalizační opatření, která doporučily MMF a Světová banka. Tato opatření Mali ještě více uzavřela mezi 10 nejchudších zemí světa a dále umocnila jeho závislost na rozvojové pomoci, protože je zemí, která je z hlediska potravinové bezpečnosti výrazně nesoběstačná.

I přes velmi nízký HDP na hlavu, bídnou životní úroveň, časté hladomory a velice nízký bezpečnostní statut, patří Mali k zemím s nejvyšší porodností na světě – počet dětí na jednu ženu přesahuje číslo 7. Nakolik je to jev příznačný pro téměř celou oblast Sahelu, očekává se, že během následujícího čtvrtstoletí počet obyvatel celé oblasti Sahelu zdvojnásobí a dosáhne celkem 150 milionů (Taje, M., 2010), což bude problém nejen ekonomického a sociálního, ale i bezpečnostního charakteru. Bude to také velká

výzva nejen pro Afriku, ale zejména pro Evropskou unii jakožto nejbližší integrační uskupení západní civilizace.

Problém zvaný Tuaregové

Mali je dominantně islámskou zemí, ale zároveň se vyznačuje velkými rozdíly v přístupu k víře. Severní, tedy sahelská část země je domovinou kočovných Tuaregů (Maurů), kteří vyznávají radikální pojetí islámu, včetně práva šaría. Naproti tomu saharskou část země obývá usedlá negroafrická populace, která se živí především zemědělstvím a jejíž vztah k islámu je mnohem vlažnější (Chauprade, A., Thual, F., 1999, s. 265-266). Toto sílící napětí mezi islamistickým severem a většinově africkým jihem země představuje již od 90. let minulého století velkou slabinu dnešního Mali. Jeho zvýraznění v posledních letech znovu potvrdilo platnost Huntingtonových varování o střetech na civilizačních rozhraních (Huntington, 2001). Nejde sice o střet mezi dvěma zásadně odlišnými náboženstvími, ale mezi dvěma pojetími muslimské víry, která se natolik odlišují, že vytvářejí silné vnitřní pnutí, které může vést až k rozpadu státu. [1]

Za celkově velice nepříznivé ekonomické a sociální situace se v posledních dvou letech velice výrazně vyhroutil problém povětšinou kočovných Tuaregů, kteří žijí na severu Mali a dále pak v jižním Alžírsku, v Nigeru a v Libyi. Jedná se o kočovné berberské etnikum, které tvoří 10 % všeho obyvatelstva státu Mali. [2] V samotném Mali se velká část Tuaregů asimilovala a neusilovala o destabilizaci státu, v němž žili.

2. AQMI jako naléhavá bezpečnostní hrozba po pádu Kaddáfího režimu v Libyi

Velkým problémem soudobého Mali je již po několik let pronikání extremistů ze dvou sousedních států, z Alžírsko a z Libye. Naléhavost tohoto problému se dále zvýraznila po svržení libyjského diktátora Kaddáfího v roce 2011 a po dočasném zhroucení libyjského státu jako takového. Hranice mezi Libyí a Mali se stala místem přechodu ozbrojených extremistů a teroristů právě do Mali.

Agresivita bývalých Kaddáfího žoldnéřů

Právě po roce 2011 se aktuálním problémem státu Mali stala ta část Tuaregů, která žila na severu země a v minulosti se přimkla k režimu libyjského diktátora Kaddáfího. Ten jako žoldáky platil stovky Tuaregů, které považoval za jednu ze svých ozbrojených opor. Kaddáfí cílevědomě využíval právě tu skutečnost, že Tuaregové byli a nadále jsou snadno manipulovatelné etnikum, které trpí tím, že nemá svoji vlastní zemi. Ale když Kaddáfího režim padl, Tuaregové se i s výzbrojí stáhli do severního Mali a začali ho přeměňovat ve svoji základnu, ve svoje „save havens“ (bezpečné útočiště).

Situace malijských Tuaregů tedy připomněla dvě nedávná schémata z jiné části islámského světa. První z nich je ztráta zaměstnavatele, a tím i perspektivy, které vede bývalé vojáky či žoldnéře k tomu, že berou vlastní osud do svých rukou. V tom se Tuaregové dostali do velice podobné situace, v jaké se na jaře roku 2003 ocitli vojáci Saddámovy armády v Iráku. Ztratili svého mecenáše a velitele, stali se vojáky, kteří začali bojovat na vlastní pěst, v daném případě proti americkým okupantům. A totéž se pak přihodilo Tuaregům po svržení Kaddáfího a po jeho popravě. Ti se stáhli na jih od Libye, tedy

do severního Mali, aby se takřkajíc obsadili do úlohy bojovníků za práva dosud přehlíženého a nedostatečně ceněného etnika Tuaregů.

A druhým schématem je přeměna jednoho území v základnu globální teroristické sítě. To se na samém počátku tohoto století seběhlo v Afghánistánu a o deset let později pak v severním Mali. Tato významná část Sahelu se měla stát základnou pro rozbití jednoho významného západoafrického státu a pro jeho přeměnu v základnu boje za vytvoření islámského kalifátu v Africe. Tak se vygenerovala bezpečnostní hrozba, která se stala velkou výzvou pro celý Západ, v daném případě pro Francii. Bylo nutné zabránit cílevědomé snaze vytvořit přímo v srdci Afriky jakousi volnou zónu globálního terorismu, která by se vyznačovala dvěma hlavními rysy. Především by to byl první africký stát, v němž by se velice přísně a nesmlouvavě uplatňovala šaría. A navíc by se takto násilně vytvořený stát přeměnil v základnu pro útoky a dlouhý opotřebovavací boj proti zemím Západu, které by tam jakkoli intervenovaly. [3]

AQMI jako akcelerátor naléhavé bezpečnostní hrozby

Po svržení diktátora Kaddáfího se Tuaregové i se zbraněmi a automobily vraceli zpět do severního Mali, které pak začali přeměňovat ve svoji základnu. Ve své výzbroji si z doby libyjského působení přinesli především osobní zbraně, tedy pistole, automatické pušky italské výroby a samopaly ruské a čínské výroby. Dále měli také kulometry, minomety a granátomety. K přesunu používali především terénní automobily pick-up s kanony ráže 23 mm, o dostřelu jednoho kilometru a spolu s tím i lehké nákladní automobily a několik bojových vozidel pěchoty, kterých se zmocnili v Libyi. [4]

Zcela největší znepokojení vyplynulo z toho, že Tuaregové vracející se ze svého žoldnéřského působení v Libyi se zmocnili protitankových a protiletadlových řízených střel, zejména pak střel odpalovaných z ramene střelce. Je to kategorie zbraní nazývaná Manpads (Man Portable Air Defense System), a právě těmito zbraněmi je možné napadat i letouny, hlavně pak při přistávání nebo při startu. A právě to může představovat vážnou bezpečnostní hrozbu pro všechna vojska, která se do Mali přesunují letecky.

V letech 2010-2011 ozbrojení Tuaregové zmasakrovali desítky vojáků malijské armády, vyrabovali několik skladů munice či pohonných hmot, a tím dále posílili svoji výzbroj. Stali se velice nebezpečnou a agresivní silou, velkou a akutní hrozbou pro další a další vesnice a městečka na severu Mali. Tam se začala šířit panika a jejím důsledkem se stal nárůst uprchlických vln, což na konci února 2012 znamenalo celkově 130 000 uprchlíků, kteří utíkali zejména do Nigeru, Nigérie a Burkiny-Faso. Tím se dále vyhroutil humanitární rozměr tragédie státu Mali.

3. Rozkládání státu Mali

Militantní Tuaregové nejprve vytvořili organizaci nazvanou Národní hnutí pro osvobození Azavadu (MNLA - Mouvement national pour la libération de l'Azawad), které již samo o sobě představovala vážnou bezpečnostní hrozbu. Ale také se ještě umocnilo potom, co se na něj napojila teroristická organizace AQMI (al-Ká'idá v islámském Maghrebu). [5] AQMI je na seznamu teroristických organizací v USA i v Rusku. Je to velmi nebezpečná a agresivní islamistická organizace, jež vznikla sloučením alžírských organizací GSPC a GIA.

První z nich je Groupement salafiste pour la prédication et combat, tedy Salafistické uskupení pro šíření víry a pro boj, jehož hlavním cílem je šíření radikálního pojetí islámské víry. Druhým je Groupement islamiste armé, Ozbrojené islámské uskupení, které se dlouhodobě zaměřovalo na násilné šíření islámu a na ozbrojený boj proti všem, kdo s nimi nesouhlasili. Obě tato uskupení velice neblaze proslula zejména v sousedním Alžírsku, kde krutě účtovala nejen s vojáky a s četníky, ale také s civilním obyvatelstvem. K jejich běžným metodám patřilo usekávání hlav sekyrkou nebo tzv. alžírské kravaty, kde nebohým civilistům podřezávali hrdla a vzniklým otvorem jim vytahovali jazyk a v takto zohaveném stavu je na násvisích přivazovali ke kůlům pro výstrahu ostatním (Balencie, 2005).

Hrozba gangsterského džihádismu

Po propojení mezi AQIM a MNSA se výrazně rozšířil prostor, na kterém operuje AQMI – dnes je to oblast stejně rozsáhlá jako spojnice mezi evropskými městy Londýn, Moskva, Oděsa a Řím. To jí dává možnost pro velice rozptýlené působení, a naopak to ztěžuje činnost pravidelným armádám, které proti ní zasahují. AQMI tedy na své straně má více méně velkou geografickou výhodu, která je pak velice dobře využitelná v asymetrické válce slabšího proti silnějšímu. [6]

Závažnější je skutečnost, že v činnosti AQMI se stále výrazněji prosazoval postup, který je nazýván jako *gangsterský džihádismus* (blíže viz www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i4431.asp). Do něho se aktivně zapojují především mladí Tuaregové, kteří slyší na nenávistná hesla namířená proti Západu, zejména pak proti Francii, která se v této části Afriky angažuje ze všech západních zemí nejvýrazněji.

Nenávist vůči Západu a její hlavní důvody

Nenávist vůči Francii a její politice spočívá na několika základních výhradách, ve kterých se odráží podstata vztahu mladých zradikalizovaných Afričanů k Západu jako takovému a k jeho činnosti v islámském světě. První výhrada je historického charakteru, připomíná koloniální minulost Francie v Africe. Ale další výhrady už se týkají současnosti a mohou být vyjadřovány na adresu kterékoliv členské země EU a NATO.

První z nich je aktivní podíl na boji proti terorismu, zejména pak vojenská přítomnost v Afghánistánu v rámci mise ISAF. To samo o sobě je vydáváno za dostatečný důvod k tomu, aby se jakkoli útočilo na kteroukoli zemi, která v Afghánistánu měla svůj provinční rekonstrukční tým (PRT) a která se podílí na jeho prozápadní přeměně. Ve fatvách se vyzývá k tomu, aby se příslušníci těchto zemí brali jako rukojmí, aby se útočilo na jejich vojenské nebo policejní jednotky i na jejich diplomatická či obchodní zastoupení kdekoli ve světě. A součástí odporu islamistů proti jakékoliv angažovanosti Západu v Maghrebu se může stát i teroristický útok kdekoli v Evropě.

Nebezpečná je i druhá výhrada militantních islamistů. Západním zemím se vytýká laicismus, který konkrétně ve Francii vyústil v zákaz nošení nikábu a šátku ve školách. Tato výhrada může být namířena proti kterékoliv evropské zemi, jež se bude snažit omezit používání formálních projevů slíci islamizace své společnosti. A především – může být namířena proti kterékoli zemi, která se bude jakkoliv podílet na intervencích v islámském světě.

Jestliže na přelomu let 2010-2011 z tábora AQMI zaznívalo, že je třeba Sahel očistit od Francouzů a od Španělů, pak se tato negativní a militantní výzva může kdykoliv

rozšířit na heslo očisty Sahelu od Evropanů. To je vážná bezpečnostní hrozba, se kterou musí počítat každá země, která se v Sahelu bude aktivně podílet na potlačování radikálního islamismu. Tato hrozba je tím vážnější a naléhavější, že jejími původci jsou zabijáci fanatické, které žene slepá nenávist vůči Západu a jeho hodnotám (www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i4431.asp, s. 50-51).

Dopady gangsterské činnosti AQMI

Teroristická síť AQMI si na svou činnost vydělává několika hlavními formami organizovaného zločinu. Tou první, nejčastěji užívanou a také nejvýnosnější formou jsou únosy Evropanů, především Francouzů, za které se potom vyžaduje vysoké výkupné (zvláště pak ve druhém pololetí 2011). Další velice výnosnou formou činnosti AQMI se stalo obchodování s heroinem a s kokainem. Tím vším se vyprofilovala jako jednoznačně zločinecká organizace.

Sílicí gangsterismus má pro Mali stejně jako pro ostatní země Sahelu především bezprostřední dopady. Jsou jimi hlavně zabíjení vojáků, policistů, civilů a zahraničních vojáků a nedílně s tím i narůstající vysoké hospodářské škody. Vedle toho se projevují i dlouhodobější nepříznivé dopady, zejména pokles zahraničních investic a tím pádem i oslabení ekonomických aktivit v zemi.

Vrcholným „úspěchem“ AQMI v oblasti Sahelu bylo zrušení do té doby velice tradiční Rallye Paris-Dakar v roce 2008, její přesunutí do Latinské Ameriky. Oblast Sahelu tím utrpěla nejen ekonomicky, ale předně na své pověsti. To se pak až do současnosti odráží na trvalém poklesu zahraničních turistů, kteří do této oblasti přijíždějí, přičemž symbolem takového propadu se stalo město Tombouctou na severu Mali, jemuž se ještě před pár lety říkalo „malijská perla“. Navíc se toto město stalo významným symbolem také proto, že bylo záměrně potrestáno za svoji „bezbožnost“. [7]

Zesílení teroristických aktivit

Po napojení AQMI na MNLA se vytvořila silná teroristická organizace, která měla několik svých rozsáhlých základů (Francouzi je dokonce označují pojmem „sanctuaire“, tedy svatyně) na území jižního a jihovýchodního Alžírsku v hornatých oblastech s výškou hřebenů okolo 1200 metrů nad mořem a s nejvyššími horami dosahujícími od 2400 do 2900 metrů nad mořem. V tomto prostoru jsou velice těžko lokalizovatelní a těší se pocitu nezranitelnosti. Využívají ho jako základnu pro výcvik, pro plánování dalších úderů i pro odpočinek po bojových akcích. Je to tedy velice podobný postup, jako používali afghánští teroristé a vzbouřenci v pohraničním pásmu Pákistánu.

Strategie AQMI v Sahelu

Právě v době, kdy AQMI plně podpořila separatistické sklony Tuaregů, přišel zásadní zlom. AQMI neprodleně začala uplatňovat osvědčenou taktiku, která byla předtím odzkoušena na periferii skutečného islámského světa, a to zejména v Afghánistánu, Pákistánu, Jemenu, v Bosně, v Čečensku, aby na přelomu let 2011 a 2012 na řadu přišlo Mali jako další bitevní pole a další bojový test. [8]

Na činnost AQMI se velmi těsně napojila další organizace teroristického charakteru, kterou se stalo Západoafrické džihádistické hnutí (Mujao), dále Ansar Eddine, což je malijské islamistické hnutí. Všechny tyto tři organizace cílevědomě podchycovaly

nespokojenost všech politiků a hnutí, jež trpěly pocitem rozčarování z toho, že je vláda Mali nebrala náležitě v úvahu, že je nechávala na okraji.

Základem této taktiky je radikální islamizace jakýchkoli národnostních nebo regionálních problémů a požadavků kdekoli v islámském světě. [9] AQMI se toho okamžitě chytla a začala ve svůj prospěch využívat neblahých důsledků všech nahromaděných neúspěchů, křivd a pocitů ponížení k tomu, aby nespokojené poštvála proti Západu jako takovému, s cílem přeměnit část země ve vysněný islámský kalifát. [10]

Dalším krokem ve strategii AQMI se stalo nabalování se na kmenové struktury, kterým byla okamžitě nabízena šaríja jako základní stmelující prvek všech islámských kmenů. Touto cestou AQMI k Mali přistoupila jako k další oblasti, kde by se mohla pokusit o vybudování islámského kalifátu. Proto se na přelomu loňského a letošního roku její absolutní prioritou stalo právě Mali jako první možný záchytný bod při naplňování záměru na ovládnutí celého Sahelu.

Rozpínavost a záškodnická činnosti AQMI zasáhla i samotnou malijskou armádu. Ta fungovala jako volné sdružení státních zaměstnanců, kteří se živili především překupnictvím. Na konec nebyla schopna plnit své úkoly. Velmi kriticky její stav zhodnotil francouzský plukovník Héluin, vojenský poradce armády státu Mali, když se vyjádřil, že to není armáda, ale vetešnictví. [11] Malijská armáda byla doslova vybrakovaná, bylo rozkradeno mnoho z její výstroje i výzbroje, vojáci nebyli schopni zastavit postup ozbrojenců, jichž bylo nanejvýš jeden tisíc, neměli žádnou těžkou techniku a přepravovali se v automobilech typu pick-up. Nastala situace, za které musela být nasazena „skutečná armáda“, [12] jak řekl někdejší francouzský premiér Michel Rocard. [13]

4. Rozhodnutí francouzské vlády

O nasazení francouzských vojsk se rozhodovalo v Elysejském paláci, v sídle prezidenta Francouzské republiky. Závažnost situace vyhodnocoval úzký štáb ve složení prezident Francois Hollande, [14] ministr obrany Jean-Yves Le Drian, [15] ministr zahraničí Laurent Fabius, náčelník generálního štábu francouzské armády a náčelníci štábů všech tří druhů ozbrojených sil. Výsledkem jejich mnohých jednání se stalo prezidentovo rozhodnutí, že Francie aktivně zasáhne, že do Mali vyšle své vojáky. Prezident jej vyhlásil dne 11. 1. 2013. [16]

Právě hrozba zániku státu Mali nakonec přiměla francouzskou vládu k tomu, aby zasáhla. Podstatu rozhodnutí výstižně vyjádřil ministr zahraničí Laurent Fabius slovy, že pokud Francie nezasáhne, pak Bamako do dvou dnů padne do rukou ozbrojenců. [17] Dále ministr Fabius zdůraznil, že je nutné zasáhnout v zájmu zachování stability státu Mali a potažmo i celé oblasti Sahel, aby se předešlo rozkladu jednoho konkrétního státu a nástupu k přeměně celé této oblasti v základnu a nástupiště sil islámského extremismu a terorismu. [18]

Rezoluce OSN

Velmi důležitou výchozí charakteristikou operace *Serval* je to, že vojenská operace v Mali se uskutečnila na základě jasných rezolucí Rady bezpečnosti OSN z roku 2012, zejména pak rezoluce 2085. Tyto rezoluce vyzvaly všechny členské státy, aby ozbrojeným silám státu Mali poskytly nezbytnou pomoc a podporu a pomohly jim v jejich úsilí o uhájení celistvosti země a odražení hrozby, kterou představuje AQMI a hnutí

na ni napojená. Navíc generální tajemník OSN Ban Ki-Moon dne 22. 1. 2013 vyjádřil podporu odvážnému rozhodnutí rozmístit vojska v Mali jako odpověď na znepokojivý postup extremistických skupin dále na jih Mali.

Důležité je také to, že svoji podporu francouzskému zásahu vyjádřily i další významné mezinárodní organizace, na prvním místě Africká unie, Sdružení západoafrických států, a také Evropská unie a NATO. Od počátku se tedy jednalo o zcela legální zásah, který uskutečňuje velice široké mezinárodní společenství.

5. Základní charakteristika operace Serval

Vojenskou operaci v Mali sice zahájila Francie, ale nevedla ji sama, nebyla jediným bojujícím státem. Na samém počátku byla vojenská spolupráce s USA, což se může po roztržce před válkou v Iráku v roce 2003 jevit jako překvapení, ale skutečně tomu tak bylo. Právě na této spolupráci a na jejích výsledcích se stavělo při přípravě operace *Serval*. Zároveň s tím bylo nutné brát v potaz vysokou náročnost prostředí v Mali, vojenskou sílu AQMI a způsoby její bojové činnosti.

Návaznost na francouzsko-americký plán Sahel

Již ve druhém pololetí roku 2005 se hrozbami vyplývajícími ze sílící agresivnosti AQMI zabývali vysokí politici a vojeňští činitelé nejen Francie, ale také USA. Výsledkem jejich spolupráce se stal společný dokument nazvaný *Plán Sahel*. Jeho hlavním smyslem bylo připravit společnou intervenci speciálních sil s cílem vyhnat ze severu Mali islamistické skupiny, které tam terorizovaly místní obyvatelstvo a činily přípravy na vytvoření kalifátu. Právě na základě těchto skutečností byl sestaven tajný plán koordinovaného nasazení a působení amerických a francouzských ozbrojených sil proti rozpínavosti teroristů na severu Mali. [19]

Páteří celého francouzsko-amerického plánu bylo nasadit speciálně připravené a vycvičené jednotky francouzských a amerických vojáků (řízené USAFRICOM), které měly nejprve připravit a pak i uskutečnit tzv. kvalitativní operace. Za tímto pojmem se neskrývaly žádné rozsáhlé a masivní ofenzívy, ale naopak přesně cílené údery proti malým teroristickým jednotkám, které na severu Mali působily již šest měsíců a které se nazývají „kitabas“. Údery na kitabas, tvořené hlavně zkušenými bojovníky z AQMI, zasazovaly malé, ale velice mobilní a rychlé jednotky, které nesly název GSI (Groupements spéciaux d'intervention - zvláštní zásahové jednotky).

Zároveň s tím bylo rozhodnuto, že kvalitativní operace budou do posledního okamžiku přísně utajovány, a že navíc budou doplněny zasazením ozbrojených sil ekonomické unie západoafrických států CEDEAO, jejichž frontální bojová činnost bude co nejdéle poutat jednotky AQMI a odvádět jejich pozornost od francouzských a amerických speciálních sil. Jednalo se tedy o uplatnění zkušeností, které americká armáda získala při svých protiteroristických bojích v Afghánistánu a v Iráku.

Velmi důležitým aktérem celé operace, oficiálně zahájené dne 17.1. 2013, se stal právě ministr obrany Le Drian, který o nutnost větší francouzské angažovanosti v Africe hovořil již v roce 2012, kdy varoval před přeměnou Sahelu v jakýsi „Sahelistán“, [20] v jednu rozlehlou svatyni expanzivního džihádistického terorismu. [21] A samotné rozhodnutí k ozbrojené intervenci v Mali zdůvodňoval třemi klíčovými argumenty: na jeho počátku to bylo na základě žádosti prezidenta Mali, zásah měl oporu v jasném

mandátu RB OSN [22] a jedinou jeho alternativou by byl zánik státu Mali a jeho přeměna v základnu džihádistického terorismu. [23]

Nezbytnost francouzské angažovanosti

Nasazení francouzské armády bylo nezbytné i z vojenského hlediska. Nebylo možné se spolehnout na jenom na jednotky malijské armády. Ty jsou totiž v naprosté většině složeny z vojáků pocházejících z jižní části Mali, kteří nejsou způsobilí k tomu, aby bojovali v severních oblastech. Neznají pouštní prostředí, nejsou připraveni na boj v tamějších velice náročných klimatických podmínkách, neznají mentalitu obyvatelstva, velice těžko by hledali motivaci pro boj v tamních podmínkách (www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i4431.asp, s. 66-67).

Mimořádně náročné prostředí

Prostředí v Mali je pro vojáky z Evropy velice nepříznivé, a to hned z několika důvodů. Prvním z nich jsou klimatické podmínky, jež se vyznačují vysokými teplotami přes den, vyprahlostí naprosté většiny území, velkým nedostatkem vody, vysokou prašností a infekčností prostředí. To vše na Evropany klade nesmírně vysoké nároky, snižuje to jejich fyzickou i psychickou kondici a omezuje možnosti jejich aktivity během bojové činnosti. Islamističtí ozbrojenci se totiž vyhýbají soubojům v rovinatých oblastech, kde by tvář v tvář vojensky mnohem silnějšímu protivníkovi byli velice rychle takřkajíc na hlavu poraženi v disymetrické válce. [24]

O to více se islamističtí ozbrojenci zaměřovali na využívání nehostinného terénu, který se vyznačuje velkým množstvím pouštního písku, sutí a skalisek. Takový terén je velice příznivý pro tamní vzbouřence, protože pro ně vytváří spoustu vhodných podmínek k tomu, aby tam budovali své opěrné body, z nichž potom mohou evropským vojákům zasazovat překvapivé zákeřné údery. Zároveň mohou v takovémto prostředí připravovat spoustu nástrah, léček a pastí pro francouzské vojáky a pro jejich spojence. Cílem islamistických ozbrojenců tedy bylo vyhnout se disymetrické válce, při které útočí silnější proti slabšímu, aby ho zničil pokud možno v jedné rozhodující čelní bitvě. Chtěli vést asymetrickou válku, při které se slabší všemožně rozhodující bitvě vyhýbá a uskutečňuje nečekané a zničující výpady proti silnějšímu. [25]

Na druhé straně je pouštní prostředí v Mali velice a nepříjemné, doslova zrádné pro vojáky z Evropy. Je pro ně nejen krajně nezdravé, ale především nanejvýš nebezpečné. Souhrnnou charakteristiku tohoto prostředí velice výstižně vyjádřil Jean-Philippe Rémy, když napsal, že pro konvenční armádu evropského typu je prostředí v Mali „stejně přitažlivé jako rána bajonetem do zad.“ [26] Nevýhody, úskalí a nároky tohoto prostředí se nejmórazněji projevíly v oblasti Ardar na severu Mali.

Vojenská síla AQMI

Na počátku roku 2013 byla vojenská síla AQMI odhadována na 2000-5000 mužů ve zbrani. Vědělo se, že tito ozbrojenci se budou vyhýbat přímým střetům s vojsky francouzské armády a že povedou typickou asymetrickou válku. K tomu jim nahrával terén a navíc výzbroj, kterou tvořily především útočné pušky AK-47, lehké i těžké kulomety (ráže 7,62 mm vs. 12,7 mm a 14,5 mm), automobily pick-up s kanony ráže 23 mm a s další výzbrojí. To vše z nich činilo nebezpečného protivníka pro případ bojů,

ve kterých budou útočit ze zálohy a po zákeřných úderech se ihned budou rozptylovat a schovávat v těžko dostupném terénu.

6. Disymetrický charakter operace *Serval*

Do operace *Serval* byly nasazeny dopravní, průzkumné i bojové letouny. Ve skupině průzkumných letounů odváděl vynikající služby letoun Atlantique 2, jenž je od počátku součástí letectva vojenského námořnictva. Původně byly vyvinuty především pro potřeby boje proti ponorkám a hladinovým plavidlům a pro ochranu vlastních námořních sil, ale stejně dobře využitelné jsou i pro sledování pozemní situace a pro ničení pozemních cílů. Často se jim přezdívá „létající fregaty“, protože součástí posádky je dvacítko námořních důstojníků a praporčíků specializovaných na vyhledávání důležitých cílů. Ve výbavě těchto letounů jsou nejmodernější radary a detekční systémy (akustické, magnetické i infračervené).

Během nasazení v Mali letouny Atlantique 2 prokázaly vynikající schopnost při vyhledávání teroristických jednotek, při předávání strategicky významných informací v reálném čase a ve finální fázi i při navádění letounů a helikoptér na ničení zjištěných nepřátelských cílů. Velice spolehlivě zjišťovaly všechny údaje o pohybu automobilů pick-up, v nichž se přepravovali ozbrojenci z řad AQMI, a to jak ve dne, tak i v noci. V reálném čase je předávaly, a tím se významně zasloužily o jejich spolehlivé ničení. A navíc ještě pozemním jednotkám poskytovaly takové informace, které jim dávaly možnost, aby zaujímaly co nejpromyšlenější sestavu a volily co nejúčinnější postupy k dobývání stanovených cílů.

Pokud jde o útočné vojenské letectvo, jeho hlavním trumfem bylo nasazení celkem šesti letounů Dassault Rafale. To jsou multifunkční vojenské letouny řazené mezi stíhacími letouny do kategorie „4++“, tedy generace čtyři a půl (Bréand, 2005). Jedná se o zbraňový systém, který je ve výzbroji francouzského vojenského letectva již od roku 2001 a má za sebou již několik bojových nasazení v zahraničních operacích.

První bojové nasazení letounů Rafale se uskutečnilo v Afghánistánu, kde byly nasazeny tři letouny ze sestavy vojenského letectva a další tři ze sestavy vojenského námořnictva. Vzhledem k neexistenci vojenského letectva této zaostalé země nebyly vedeny žádné vzdušné souboje. Hlavní pozornost se soustředila na úderý proti pozemním cílům. Proto byly shazovány především laserem naváděné bomby GBU 12, které ničily jednotky a sklady vzbouřeneckých vojsk.

Ke druhému bojovému nasazení letounů Rafale došlo v roce 2011 během operace Harmattan v Libyi, kdy se uskutečnilo celkem 1039 vzletů a přistání a vedle pozemních cílů (hlavně tanky zasahované na vzdálenost až 50 km) byly ničeny i libyjské letouny během přistávacích manévrů.

A konečně operace *Serval* byla třetí bojovou misí letounů Rafale. Do boje byly nasazeny celkem čtyři tyto letouny, které se z leteckých základen v Saint-Diziers a v Mon-de-Marsan přemístily na základnu v N'Djamena, aby odtud vzlétaly k úderům na pozemní cíle tvořené islamistickými jednotkami na severu Mali. Hlavní odpalovanou výzbrojí opět byly řízené střely určené k ničení pozemních cílů. A zároveň s letouny Rafale bylo nasazeno i šest bojových letounů Mirage 2000.

Hlavním smyslem úderů letectva bylo ničit muniční sklady a zásobovací zařízení vzbouřeneckých jednotek a teroristických uskupení. Dalším cílem vzdušných úderů bylo

ničit jednotky, které usilovaly o manévry proti francouzským či malijským ozbrojeným silám. Francouzští piloti přitom neútočili náhodně, ale naopak, na základě jasných plánů, které se připravovaly po dlouhé měsíce dopředu.

Pokud jde o pozemní vojsko, byly nasazeny hlavně jednotky námořní pěchoty (Régiment d'Infanterie de Marine) a cizinecké legie. Jejich hlavním úkolem bylo využívat vzdušnou podporu k rychlému ničení teroristických a vzbouřeneckých jednotek. Pojem ničení zahrnoval i kinetické operace, to znamená, že se pod ním skrývalo i zabíjení nepřátelských bojovníků a likvidace všech prostor. Navíc ve prospěch pozemního vojska manévrovaly i bezpilotní letouny Harfang a Male (manévrují ve středních výškách a mohou operovat až 26 hodin v kuse), které dodávaly přesné informace v reálném čase, a tím umožňovaly přesnější navádění na jednotky AQMI.

Významným prvkem pozemních sil byly i jednotky výsadkových a ženíjních výsadkových pluků, které upřesňovaly polohu a velikost jednotlivých jednotek „kitabas“.

Plynulé osvobození měst na severu Mali

Prvním cílem operací francouzských vojsk bylo zachránit hlavní město Bamako a nedopustit, aby se ho zmocnily jednotky AQMI a MNLA. Po splnění tohoto prvního cíle se zbytek měsíce ledna a počátek února 2013 nesly především ve znamení co nejrychlejšího osvobození měst na severu země, ve kterých se v roce 2012 usadili teroristé. Šlo o to, dostat je z rukou AQMI a MNLA a zcela znemožnit to, aby je využívaly jako svoje základny a aby nadále terorizovaly jejich obyvatelstvo. Proto se bojovalo o města Konna, Diabally, Gao, Tombouctou, Kidal. [27] Cíl spočívající v dobytí těchto měst byl naplněn již během měsíce února 2013.

Rychlý postup a jeho paradoxní důsledky

Na samém konci února se projevil jeden paradox, se kterým se setkala již americká armáda v Iráku během operace *Iraqi Freedom*. Tehdy byla obcházena uskupení irácké armády, která odmítala nasazovat své životy za nenáviděnou diktaturu, a tak postupujícím americkým vojskům nekladla žádný odpor. Zůstala vlastně v jejich týlu a až po změně situace začala americké vojáky, v té chvíli již vnímané jako okupanty, napadat ze zálohy. [28]

Velmi podobně se situace vyvíjela i v Mali. Rychlý postup francouzských profesionálních jednotek směrem na hlavní město Bamako měl i svoji stinnou stránku: v týlu zůstaly jednotky vzbouřenců a teroristů, které pak vyvíjely diverzní činnost ve dvou směrech. Nadále škodily civilnímu obyvatelstvu, zároveň s tím ze zálohy napadaly jednotky francouzských a malijských ozbrojených sil. [29] Tato zkušenost znovu připomněla nutnost zajišťovat bezpečnostní situaci v osvobozených oblastech a nedopustit, aby se do nich vracely vzbouřenecké jednotky a využívaly je k terorizování tamního obyvatelstva a k zákeřným útokům do týlu zasahujících vojsk. [30]

Poznání paradoxních důsledků rychlého postupu francouzských vojsk se odrazilo i v dílčí změně záměru celé operace *Serval*. [31] Větší pozornost i na následnou likvidaci teroristických jednotek, které se pokoušely hlavní údery francouzských vojsk přežívat v týlu, aby pak mohly znovu bojovat, a to jak proti Francouzům, tak i proti malijskému obyvatelstvu. Operace *Serval* tak nabyla výrazný protiteroristický charakter. [32]

Mali a Afghánistán – shoda i rozdíly

Často se diskutuje také o tom, zda je možné srovnávat Mali s Afghánistánem. [33] Některé podobnosti skutečně existují: hornatý jih Alžírsko ovládaný vzbouřenci a teroristy by mohl hrát stejnou úlohu jako v Pákistánu, mohl by být využíván jako útočiště a nástupiště k dalším zákeřným výpadům, do nichž vedle Malijců (hlavně pak Tuaregů) nastupují také Libyjci a Alžířané. [34] A samotné Mali by se mohlo přeměnit v podobnou baštu, jakou je Afghánistán. A to tím spíše, že na počátku letošního roku, v době, kdy funkci prezidenta zastával Amadou Toumani Touré (ATT), se ve velké míře zhroutil malijský stát jako takový a v určitém rozsahu dokonce i jeho armáda, když někteří její velitelé přešli na druhou stranu. [35]

Postup AQMI vytvořil již na přelomu let 2012-2013 hrozbu rozpadu státu Mali. V době státního převratu byla situace natolik dramatická, že mnozí obyvatelé Mali se obávali, že hrozí občanská válka a že by v důsledku toho mohl nastat konec jejich země. [36] Zvláště velký chaos nastal v hlavním městě Bamako, kde zavládl strach, že velká část území Mali bude přeměněna v další základnu mezinárodního terorismu, že v Mali dojde k „afghanizaci“ nebo k „somálizaci“. [37]

Ale na druhou stranu byly i odlišnosti. První z nich je dána tím, že v Mali se na rozdíl od Afghánistánu v posledních dvou staletích nikdy nevedly asymetrické války jako v Afghánistánu. To znamená, že obyvatelstvo Mali není zvyklé žít v podmínkách vleklého válčení, upřednostňuje mír a klid. Druhá odlišnost je dána tím, že obyvatelstvo Mali sice vyznává islám, ale není ani zdaleka nakloněné přísnému pojetí islámu, jaké bylo vnuceno před lety v Afghánistánu a jaké v oblasti chce prosazovat AQMI. Právě proto byl postup AQMI vnímán jako velká hrozba, právě proto se obyvatelé Mali mnozí dokonce obávali, že nastal konec jejich státu.

Další významná odlišnost má vojenský rozměr. Spočívá v tom, že v Iráku a v Afghánistánu se vzbouřenci přímým soubojům s okupačními vojsky vyhýbali. Vedli proti nim asymetrickou válku, jejímž hlavním rysem byla vzbouřenecká taktika „udeř a zmiz“. Po bleskově provedených zákeřných výpadech proti okupačním vojskům se rychle rozprchli, aby se schovali mezi civilní obyvatelstvo, které tak brali jako svoje rukojmí.

Naproti tomu v Mali tím, kdo útočí, nejsou vzbouřenci, ale jsou to francouzští vojáci. Ti mají drtivou vojenskou převahu, a tak se jedná o válku disymetrickou. [38] Taková válka by v žádném případě neměla trvat tak dlouho, jako se vlekly války v Iráku nebo v Afghánistánu. A právě v tom spočívá základní rozdíl mezi Irákem a Afghánistánem na jedné straně a Mali na straně druhé. To je žádoucí stav vývoje v oblasti Sahelu, ale vůbec není zajištěno, že to bude i stav trvalý. [39] Nadále totiž bude působit destabilizující faktor, kterým je nedostatečný počet a slabá vycvičenost armád řady států subsaharské Afriky. V důsledku toho se může stát, že Francie popř. i další země EU budou nuceny v této části Afriky opětovně intervenovat a riskovat, že se mohou dostat do podobné situace, v jaké byly USA v Afghánistánu a v Iráku. [40]

Shrnutí

Hodnocení operace *Serval* vychází z dostupných otevřených zdrojů, a tak si nečiní nároky být hodnocením vyčerpávajícím a konečným. Přináší odpovědi na několik

základních otázek. Na prvním místě je to otázka negativního charakteru, tedy otázka, čím operace *Serval* nebyla. Především to nebyla operace typu *Regime Change Policy* typu OEF 2001 (Afgánistán), ani OIF 2003 (Irák). Nebyla to operace určená ke svržení vytipovaného nedemokratického a konfrontačního režimu a k jeho nahrazení režimem méně nedemokratickým či dokonce režimem pokud ne přímo spřáteleným, tak alespoň klientelistickým.

Stejně tak to nebyla vnější instalace importovaného systému vládnutí, k jakému došlo v Afgánistánu, když tam byl implantován režim výslovně amerického typu, v jehož rámci je prezident i šéfem exekutivy. V Mali nešlo o vnucení francouzského režimu, ani o dosazení vlády složené z činitelů, kteří do té doby byli v exilu. A v neposlední řadě to nebylo ani vnucení souboru cizích hodnot. Cílem francouzské intervence v Mali nebylo nastolit zřízení západního typu.

Tento článek odpovídá na jednu kladnou otázku, tedy na otázku, čím operace *Serval* byla. Pokud francouzská intervence nebyla zásahem typu *Regime Change*, pak byla především zásahem typu *Regime Save*, tedy záchranou stávajícího, byť jakkoliv nedokonalého režimu před nastolením režimu, který by se vyznačoval radikální islamizací spočívající na spoustě zákazů a příkazů, jako tomu bylo v Afgánistánu ve druhé polovině 90. let minulého století.

Za druhé to byl aktivní odpor vůči rozpínavosti globálního terorismu a jeho strategické snaze o vytvoření nové základny, nové svatyně, která by se pro něj mohla stát něčím podobným, čím byl do roku 2001 Afgánistán, tedy opěrným bodem a svatyní pro radikální islamisty a pro teroristy z celého světa. Smyslem operace bylo znemožnit, aby se Mali stalo novou základnou pro výcvik teroristů a pro jejich výboje do dalších zemí Sahelu. A v neposlední řadě to byla záchrana zavedeného zřízení v jednom významném západoafrickém státu.

A konečně za třetí, tento článek uzavírá shrnutím, co se během operace *Serval* osvědčilo. Nejvýznamnějším trumfem zasahujících francouzských vojsk bylo využití vzdušné nadvlády. Jejimi základními pilíři byly průzkumné letouny Atlantique 2 a bojové letouny Dassault Rafale. Ty daly možnost přesně sledovat i předvídat pohyb teroristických uskupení, rychle je lokalizovat a ničit. Díky přesným informacím v reálném čase se dařilo ničit jednotky AQMI na velkou vzdálenost, bez jakéhokoliv přímého kontaktu – mnozí vzbouřenci byli zabiti tak, že vůbec nevěděli, odkud úder přišel.

V rámci převahy Francouzů a jejich spojenců se osvědčilo nasazení bojových vrtulníků Gazelle a Puma. Jedná se o lehké bitevní vrtulníky, jež jsou ve výzbroji letectva pozemního vojska. V minulosti byly nasazeny během bojových operací v Džibuti, bývalé Jugoslávii, Somálsku, Rwandě, Pobřeží slonoviny, Libyi a v Afgánistánu. Tyto vrtulníky jsou vyzbrojeny protitankovými zbraněmi, a to jim dává možnost ničit jakékoliv pozemní cíle.

Díky nasazení lehkých vrtulníků se vojska mohla po obdržení zpráv o pohybu ozbrojenců AQMI velice rychle přepravovat z jednoho úseku fronty na druhý, a tím překvapovat jednotky AQMI, které si do té doby myslely, že jsou mimo jakéhokoliv ohrožení, a tak buď odpočívaly, nebo se připravovaly na další výpady. V nejméně očekávanou chvíli tak byly napadeny a likvidovány. Další výhodou bojových vrtulníků bylo umocnění palebné síly i nárůstu počtu zabitých vzbouřenců a likvidace jejich útočišť. Nedílně s tím se osvědčilo i nasazení transportérů a tím pádem i vysoká mobilita pozemních vojsk.

Závěr: Úkoly pro nejbližší budoucnost

Činnost francouzského vojenského letectva ukázala, že i proti relativně malému množství teroristických bojovníků, jejichž celkový počet by se rovnal nanejvýš jedné brigádě, musí být nasazena armáda, jež má vojenské letectvo skutečně na úrovni požadavků počátku 21. století. Konkrétně to znamená, že musí mít dopravní letectvo, systémy vzdušného průzkumu a navádění na cíl a samozřejmě i úderné letectvo. Něco takového si dnes může dovolit pouze armáda USA a s velkým odstupem za ní pak už jen armády tzv. tradičních mocností, tedy Francie, popřípadě Velké Británie.

Ostatní armády NATO, včetně AČR, takto vyzbrojeny nejsou, a tak by se do takovýchto operací vůbec nemohly pouštět. Pro ně z toho vyplývá, že i v takovýchto menších operacích – ve srovnání např. s OEF 2001 a OIF 2003 – mohou plnit nanejvýš úkoly účastnících se sil, ale nemohou je v žádném případě vést samy. Jejich místo může být při podpoře bojujících vojsk, při jejich zabezpečování a při vykonávání funkcí instruktorů a školitelů. V rámci podobných operací by AČR mohla poskytovat své dobře vycvičené a prověřené útvary typu výsadkových či mechanizovaných praporů.

Důležitou pozitivní zkušeností se stal i společný postup s vojáky z Čadu, kterých bylo nasazeno téměř tři tisíce. Nastupovali od východu, směrem na malijské město Gao, v celkové síle téměř dvou tisíc mužů. Další pak z jiných směrů. Byli velkou pomocí především při bojích v horských masivech Ardar des Ifoghas. Využívali dobré znalosti terénu, svého protivníka, i toho, že náročné klima ani terén jim nečinily žádné závažné potíže. Z hlediska nejbližších perspektiv zásahů v oblasti to je významná zkušenost celoevropského významu.

Pro bezprostřední budoucnost je v první řadě nezbytné, aby se francouzská armáda nedala zatáhnout do války v nekonečných sahelských prostorách, kde se teroristé z jednotlivých skupin mohou uchýlovat do horských oblastí, zejména v sousedním Alžírsku. [41] V každém případě je nutné se vyhnout vyhlášení války terorismu a dlouhodobé okupaci, protože tím by se jen zvýšilo riziko, že území Francie a potažmo i jiných států by se mohlo stát terčem odvetných teroristických útoků (Galy, M., 2007). A dalším významným úkolem přinejmenším střednědobého významu je další výcvik malijského četnictva, který probíhá v rámci projektu AFORMA (Appui a la formation de la police et de la gendarmerie en Afrique – Pomoc při výcviku policejních sil a četnictva v Africe).

Vzhledem k množství dokumentů, užití literatury a odkazů v textu, byl zvolen tzv. smíšený způsob citování, to jest systém jména a data (harvardský systém) a metoda číselného odkazu (číselný systém).

Poznámky k textu:

- [1] Určitým precedentem takového vývoje se v roce 2011 stal Súdán, kde se jižní část země obývaná především usudlými zemědělskými kmeny odtrhla od části severní, které vládli tzv. loupeživí islamističtí rytíři. Tento konflikt nelze zcela považovat za potvrzení Huntingtonových tezí střetu civilizací. Huntington dominantně civilizaci definoval skrze náboženství, v Mali se většina obyvatelstva hlásí k islámu. Zmíněný konflikt tedy spíše zapadá do schématu „velká vzdálenost od centra – nesnadnost projekce síly“ + „odlišná etnická skladba – slabá identifikace se státem ovládaným jiným etnikem“ + „nerozvinutost periférie – pocit deprivace lokální populace“. Viz k tomuto např. velmi zajímavý článek

- BUHAUG, H. - ROD, K. Local Determinants of African Civil Wars 1970-2001. *Political Geography*, 25, 2006, č. 3, s. 315-335.
- [2] GAUTHETER, Jerome. Des siecles d'antagonismes. Geopolitique, *Le Monde*, 3-4. 2. 2013, s. 4.
- [3] JEANGENE VILMER, J. B. La France n'a pas a rougir de defendre ses interets au Mali. *Le Monde*, 24.1. 2013.
- [4] BERTRAND, Xavier. Au Sahel, ne crions pas victoire trop tot. *Le Monde*, 5.2. 2013.
- [5] CHATELOT, Christophe. Les Trois plaies du Mali. Geopolitique, *Le Monde*, 3-4. 2. 2013, s 4-5.
- [6] **Asymetrická operace** - operace vedená ozbrojenými silami proti nepravidelným nepřátelským silám, jejichž způsob boje, používané metody a prostředky, jsou v rozporu s mezinárodním válečným právem a obecně uznávanými etickými a mravními zásadami. **Asymetrický konflikt** - konflikt, který proti sobě staví nesrovnatelné subjekty, nejčastěji národní státy, které disponují rozdílnými prostředky z hlediska množství osob, výzbroje, technologií. In *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. Pracovatelská skupina. Vyškov: Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2005, 360 str. Pomůcka, bez ISBN, str. 11.
- [7] KEPPEL, Gilles. L'intenable solitude française au Mali. *Le Monde*, 17. 1. 2013.
- [8] BERNARD, Philippe. Au Mali, la guerre des islamismes. *Le Monde*, 29. 1. 2013.
- [9] ROY, Olivier. Vaine stratégie française au Mali. *Le Monde*, 4. 2. 2013.
- [10] BADIE, Bertrand. L'opération au Mali marque un périlleux retour au conflits d'antan. *Le Monde*, 24. 1. 2013
- [11] GUIBERT, Nathalie. L'avenir incertain du Mali après l'opération. *Le Monde*, 9. 3. 2013.
- [12] ROCARD, Michel. Et si l'intervention au Mali ouvrait la porte des réformateurs en islam. *Le Monde*, 5.2. 2013
- [13] M. Rocard byl premiérem Francie v letech 1988-1991, v době, kdy funkci prezidenta Francouzské republiky zastával Francois Mitterrand. Byl tedy premiérem ve velmi pohnuté době, kdy se připravovala francouzská účast na bojových akcích v rámci operace *Desert Storm* 1991, jejímž cílem bylo vyhnání iráckých vojsk z okupovaného Kuvajtu. Tato zkušenost se odrazila i v jeho přístupu k operaci *Serval*.
- [14] Hollande endosse des habits de chef de guerre, affiche sa fermeté. Dostupné na maliactu.net/hollande-endosse-des-habits-de-chef-de-guerre-affiche...
- [15] Mali: Jean-Yves Le Drian, le ministre de la Défense qui jugeait la guerre „souhaitable et inéluctable. *Le Monde* 14. 1. 2013.
- [16] Hollande et le Mali: un chef de guerre ne fait pas un nouveau président. Dostupné na www.courrierinternational.com/.../01/17/mali-hollande-chef-de-guerre.
- [17] Dostupné na www.france24.com/fr/5min/20130111-mali-france-intervient...
- [18] Dostupné na www.metrofrance.com/info/exclusif-mali-fabius-nos-troupes...
- [19] Dostupné na http://www.algerie1.com/actualite/le-plan-d'intervention-militaire-franco-americaine-au-sahel/attachement/mali-intervention-2/.
- [20] *Le Parisien*, 8. 7. 2012.
- [21] *Le Monde*, 7. 6. 2012.
- [22] Mali: comment Hollande est devenu un chef de guerre-Jeune Afrique. 28 janv.2013. Dostupné na www.jeuneafrique.com/Article/JA2715p022-031.xml0/.
- [23] *Europe* 1, 13. 1. 2013.
- [24] **Rozdíl mezi asymetrickou a disymetrickou válkou:** Při asymetrické válce má iniciativu slabší, který podniká bleskové výpady proti silnějšímu a po jejich provedení se rychle stahuje do těžko přístupného terénu nebo se rozprchne mezi civilní obyvatelstvo, a tím ho bere jako svoje rukojmí. Naproti tomu při disymetrické válce je iniciativa na straně silnějšího, ten cílevědomě zasazuje zničující úder slabšímu a snaží se ho co nejrychleji zničit. In COURMONT, Barthélémy - RIBNIKAR, Darko. *Les guerres asymétriques: conflits d'aujourd'hui, terrorisme et nouvelles menaces*. Paris: Institut de relations internationales et stratégiques, Universitaires de France, 2002.
- [25] RÉMY, Jean-Philippe. Voilà, on a cassé le donjon d'AQMI. *Le Monde*, 8. 3. 2013. Co se týče roviny provádění vlastních operací, podle mínění některých odborníků terén spíše nahrával intervenčním silám. V severní polovině Mali je z velké části poměrně otevřený, což omezuje možnost nepozorovaně se přiblížit k technologicky vyspělejšímu protivníkovi. Absence výraznějšího vegetačního pokryvu spíše nahrává technologicky silnější straně. Výjimku samozřejmě představují hornaté oblasti Mali – ty skutečně vytvářejí řadu příležitostí pro vzbouřence.
- [26] RÉMY, Jean-Philippe. Voilà, on a cassé le donjon d'AQMI. *Le Monde*, 8. 3. 2013.
- [27] Mali: des frappes françaises ont eu lieu pres de Gao et Tombouctou. *Le Monde*, 20. 1. 2013.

- [28] RÉMY, Jean-Philippe. A Sévaré, le repli des islamistes sonne l'heure de la vengeance. *Le Monde*, 21. 1. 2013.
- [29] GUIBERT, Nathalie. L'opération au Mali bascule dans l'antiterrorisme. *Le Monde*, 21. 2. 2013.
- [30] GALINIER, Pascal. La guerre, et après? *Le Monde*, 18. 1. 2013. Dostupné na www.lemonde.fr/idees/article/2013/01/18/la-guerre-et-apres_1819114...
- [31] RÉMY, Jean-Philippe. Dans l'adras de Tgharghar, les légionnaires français ratissent les caches d'AQMI. *Le Monde*, 11. 3. 2013.
- [32] GUIBERT, Nathalie. L'opération au Mali bascule dans l'antiterrorisme. *Le Monde*, 21. 2. 2013.
- [33] NOUGAYREDE, Nathalie. L'ombre de l'Afghanistan sur le Mali. *Geopolitique, Le Monde*, 27.-28. 1. 2013, s. 1.
- [34] BERTRAND, Xavier. Au Sahel, ne crions pas victoire trop tôt. *Le Monde*, 5. 2. 2013.
- [35] CHATELOT, cit. dílo, s. 4.
- [36] TRAORÉ, Boubakar. Les Maliens ont cru à la fin de leurs pays. *Le Monde*, 17. 1. 2013.
- [37] ROCARD, Michel. Et si l'intervention au Mali ouvrait la porte des réformateurs en islam? *Le Monde*, 5. 2. 2013.
- [38] RAMEL, Frédéric. Au Sahel, le conflit armé n'est pas de même nature qu'en Afghanistan. *Le Monde*, 17. 1. 2013.
- [39] MICHAÏLOF, Serge. Evitons un enlèvement militaire au Mali et stabilisons durablement la situation au Sahel. *Le Monde*, 17. 1. 2013.
- [40] GALINIER, Pascal. Guerre légale ou guerre légitime? *Le Monde*, 18. 1. 2013.
- [41] BOURGI, Albert. Sortir le Mali du vide politique. *Le Monde*, 14. 1. 2013.

Dokumenty:

- Défense et sécurité nationale, Le Livre Blanc*, Odile Jacob, La Documentation française, juin 2008.
- La France et l'Europe dans Le Monde*, Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France, 2008-2020.
- Rapport d'information déposé en application de l'article 145 du Règlement par la commission des affaires étrangères sur, *La situation sécuritaire dans les pays de la zone sahélienne*, N 4431, Assemblée nationale, le 6 mars 2012, dostupné na www.assemblee-nationale.fr/13/rap-info/i4431.asp.

Monografie:

- BALENCIE, Jean-Marc et de la Grange, Arnaud. *Les Nouveaux Mondes rebelles. Conflits, terrorisme et contestations*. Paris: Éditions Michalon, 2005.
- BRÉAND, André. *Rafale. La suprématie aérienne*, Boulogne-Billancourt, ETAI, coll. Ciels du monde, ISBN 978-2-7268-9420-0, LCCN 2005534727.
- CHAUPRADE, Aymeric - THUAL, François. *Dictionnaire de géopolitique*. 2de édition, Paris: Ellipses, 1999.
- THUAL, François. *Introduction à l'analyse géopolitique*, Paris: Ellipses, 1999.
- Politologie d'une rébellion. Une « gouvernance par la violence » au Nord de la Côte d'Ivoire? *Cultures & Conflits*, 65 printemps, 2007.
- HASSNER, Pierre. *La terreur et l'empire*. La violence et la paix II, Paris, Le Seuil, 2003.
- HUNTINGTON, Samuel, P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka, 2001.
- JEANGENE VILMER, Jean-Baptiste. *La guerre au nom de l'humanité, tuer ou laisser mourir*, éditions des Presses Universitaires de France, 2012.
- SEVERINO, Jean-Michel - RAY, Olivier. *Le temps de l'Afrique*. Odile Jacob, 2010.
- SEVERINO, Jean-Michel Charnoz, et RAY, Olivier. Les mutations impromptues, état des lieux de l'aide publique au développement. *Afrique contemporaine*, n° 213, juin 2005-1).
- TAJE, Mehdi: Vulnérabilités et facteurs d'insécurité au sahel. In *Enjeux ouest-afrocaïns*, N. 1, aout 2010.

Stati v recenzovaných časopisech:

- DUMONT, Gérard-François. La géopolitique des populations du Sahel. In *La revue géopolitique*, avril 2010, dostupné na www.diploweb.com/La-geopolitique-des-populations-du.html.

Le Rafale, un champion incontesté de la polyvalence, Air & Cosmos, n hors-série, juin 2004 (ISSN 1240-3113).

Gazelle Nigérienne Des idées pour l'ALAT, Air et Cosmos, n 2310, 27 avril 2010.

Zkratky užívané v článku:

AFORMA	Appui a la formation de la police et de la gendarmerie en Afrique	pomoc při výcviku policejních sil a četnictva v Africe (projekt AFORMA)
Ansar Dine	Defenders of the Faith	Obránci víry (malijské islamistické hnutí.)
AQMI	Al-Qaeda in the Islamic Maghreb	teroristická organizace AQMI (al-Káí'da v islámském Maghrebu)
CEDEAO	La Communauté économique des États de l'Afrique de l'Ouest (ang. ECOWAS - Economic Community of West African States)	Hospodářské společenství západoafrických států
GIA	Groupement islamiste armé	Ozbrojené islámské uskupení
GSI	Groupements spéciaux d'intervention	zvláštní zásahové jednotky (malé, ale velice mobilní a rychlé jednotky)
GSPC	Groupement salafiste pour la prédication et combat	Salafistické uskupení pro šíření víry a pro boj
HDP	GNI - Gross National Income	hrubý národní důchod
ISAF	International Stabilization Force	mezinárodní stabilizační síly v Afghánistánu
kitabas		malé teroristické jednotky na severu Mali
MANPADS, Manpads	Man Portable Air Defense System	přenosný systém protivzdušné obrany
MMF	IMF - International Monetary Fund	Mezinárodní měnový fond
MNLA	Mouvement national pour la libération de l'Azawad (Azawad National Liberation Movement)	Národní hnutí pro osvobození Azawadu (Tuaregové)
Mujao, MUJAO	Mouvement pour le Tawhid et du Jihad en Afrique de l'Ouest (Movement for Oneness and Jihad in West Africa)	Jednotné hnutí pro džihád v západní Africe
OEF 2001	operation <i>Enduring Freedom</i>	operace <i>Trvalá svoboda</i> (vojenská intervence v Afghánistánu, 2001)
OIF 2003	operation <i>Iraqi Freedom</i>	operace <i>Irácká svoboda</i> (druhá irácká válka, 2003)
PRT	PRT - Provincial Reconstruction Team	provinční rekonstrukční tým
USAFRICOM, U.S. AFRICOM	United States African Command	africké velitelství americké armády